

Benjamin Pascut. *Redescribing Jesus' Divinity through a Social Science Theory: An Interdisciplinary Analysis of Forgiveness and Divine Identity in Ancient Judaism and Mark 2:1-12*. WUNT 2. Reihe 438. Tübingen: Mohr Siebeck, 2017. xx + 254pp.

De vraag die in dit boek gesteld wordt is of Jezus volgens Marcus zonden kan vergeven *omdat* hij deelt in Gods identiteit. De focus ligt op Marcus 2:1-12, de perikoop waarin Jezus tot de verlamde man zegt dat zijn zonden hem zijn vergeven (v. 5) en schriftgeleerden hem in reactie daarop van godslastering beschuldigen: 'alleen God kan immers zonden vergeven' (v. 7). Pascut betoogt dat Jezus' woorden een regelrechte claim zijn die hem aan God gelijk stellen. Er waren weliswaar andere instanties die vergeving van zonden konden uitspreken (profeten, priesters, messiaanse heilbrengers), maar die deden dat *namens God*, niet op basis van eigen goddelijk gezag.

De hoofdstelling van het boek - Jezus vergeeft zonden niet omdat hij daartoe door God gevolmachtigd is maar omdat hij zelf deelt in diens identiteit - wordt methodisch uitgewerkt op basis van een identiteitsmodel ontleend aan de sociale wetenschappen. Kort samengevat: identiteit blijkt uit wie iemand is en wat hem typeert (*personal layer*), wat iemand doet (*enactment layer*) en in welke verhouding hij tot anderen staat (*relational layer*). Op basis van een narratieve vergelijking tussen YHWH in Oude Testament en het vroege jodendom (21-52) en Jezus in het evangelie van Marcus (53-81) komt Pascut er al snel op uit dat God en Jezus een aantal zaken exclusief gemeen hebben en er sprake is van een gedeelde identiteit (*shared identity*): te denken valt aan de gedeelde hoogheidstitels, betrokkenheid bij de schepping, macht over de elementen, enz. Vervolgens onderzoekt Pascut het thema vergeving in een aantal hedendaagse wijsgerige studies, het Oude Testament en het vroege jodendom, en concludeert dat in het jodendom ten tijde van het Nieuwe Testament vergeving inderdaad uitsluitend en alleen aan YHWH voorbehouden is (5-153). In de afsluitende hoofdstukken loopt Pascut Marcus 2:1-12 in een aantal stappen door om aan te tonen dat Jezus in dit gedeelte als goddelijk persoon wordt voorgesteld die in die hoedanigheid (d.w.z. niet namens iets of iemand anders!) zonden vergeeft (157-199). Het antwoord op de vraag wie zonden kan vergeven dan God alleen is volgens Pascut dus: niemand - en omdat Jezus dat toch doet, deelt hij dus kennelijk in Gods identiteit. Wanneer de omstanders in reactie op het wonder 'versteld stonden en God (in plaats van Jezus) loofden' (2:12b), is dat volgens Pascut 'situational irony': de omstanders hebben het gewoon niet goed begrepen (193-199).

Een enkele kritische notitie is hier wat mij betreft wel op zijn plaats. De terminologie die in dit boek gebezigd wordt is vaag en helpt helaas niet echt verder. Wat wordt er nu precies bedoeld met de steeds terugkerende stelling dat Jezus 'shares in the divine identity'? En dat er sprake is van een overlap (een term die Pascut steevast gebruikt) tussen Gods identiteit en die van Jezus? Het verbaast mij dat er geen uitsluitsel wordt gegeven over de vraag of Jezus hier geïdentificeerd wordt met God (*identified with*) of geïdentificeerd wordt als (*identified as*) God. En, als dat laatste onverhoopt het geval zou blijken te zijn, wat er dan precies mee bedoeld wordt. Formuleringen als 'divinity', '(sharing) divine identity',

‘deity’ en zo meer werken eerder verhullend dan verhelderend. Wat mij betreft is niet overtuigend aangetoond dat het feit dat Jezus in deze teksten zonden vergeeft hem ‘met God gelijk maakt’ (in plaats van dat het hem met God associeert) en hem in die hoedanigheid tot *bron* of oorzaak van vergeving maakt. Dat profeten en priesters en andere figuren zonden vergeven *namens God* heeft mijn inziens nog steeds sterkere papieren om deze passage te duiden. Pascut grijpt terug op de aloude *speech-act theory* van J.L. Austin om te suggereren dat de woorden ‘uw zonden worden u vergeven (door God)’ de performatieve kracht van ‘ik (Jezus) vergeef uw zonden’ hebben. Te kort door de bocht, wat mij betreft, omdat dat nu precies de kwestie was waar het om ging: als Jezus hier zonden vergeeft, hoe gaat dat dan precies in zijn werk? Of, anders gezegd: wat zijn dan precies de veronderstelde *felicity conditions* waaraan moet worden voldaan? Daarmee zijn we dan dus weer terug bij af. Wie deze hele kwestie dan toch in *speech-act* termen wil oplossen, kan veel beter uit de voeten met de meer subtiele onderscheidingen en nuanceringen die Nicholas Wolterstorff indertijd in zijn *Divine Discourse* maakte tussen ‘deputized’ en ‘appropriated discourse,’ ‘mediated human discourse’ en ‘mediating divine discourse’ enzovoort. Daarmee is de kwestie nog niet opgelost, maar in ieder geval methodisch een stuk helderder op de rails gezet.

Arie Zwiep